

تحلیل روایت

جهان معاصر در میانه تحولی شگرف و کم‌نظیر، شالوده‌های قدرت و ثروت را از نو تعریف می‌کند. در این هندسه نوین جهانی، معیار سنجش توان ملت‌ها دیگر نه صرفاً وسعت سرزمینی، شمار جنگ‌افزارها یا گنجایش مخازن طبیعی زیرزمینی، که عمق و کیفیت سرمایه انسانی آن‌هاست. «توان فکری»، «ظرفیت علمی» و «یکپارچگی فرهنگی»، سه ضلع مثلث اقتدار در عصر دانایی هستند. بر همین اساس، تربیت نسل آینده‌ساز و به‌طور خاص پرورش نخبگان و استعدادهای برتر، از بنیادی‌ترین ضرورت‌های حکمرانی خردمندانه و دوراندیش به شمار می‌آید. این ضرورت، در مجموعه پیام‌ها و رهنمودهای اخیر رهبر معظم انقلاب اسلامی (از اسفند ۱۴۰۴ تا بهار ۱۴۰۵) با تأکید بر محورهایی چون نام‌گذاری سال جدید، تقویت معیشت مردم، پایداری اقتصادی، عزت در تعاملات خارجی و انسجام ملی، جلوه‌ای ملموس و راهبردی یافته است.

مرور نظام‌مند بیانات، احکام و پیام‌های ایشان در این مقطع، ترسیم‌کننده افقی روشن و در عین حال مسئولیت‌آفرین برای ایران عزیز است. در این گفتمان، مفاهیم بنیادینی چون «امید صادق و سازنده»، «باور عمیق به ظرفیت‌های درونی ملت»، «انسجام و وحدت ملی»، «پاسداشت فرهنگ ایثار و مقاومت»، «حرکت مستمر در مسیر پیشرفت با حفظ کامل عزت و استقلال کشور» و «نقش‌آفرینی جوانان» جایگاه محوری یافته‌اند. اگرچه این مفاهیم در ظاهر به‌طور مستقیم به ساختارهای آموزشی و چهارچوب‌های پرورشی اشاره ندارند، اما دلالت‌های راهبردی آن‌ها برای نظام تعلیم و تربیت، به‌ویژه نهادهای متولی پرورش نخبگان، چنان آشکار و عمیق است که می‌توان آن را راه‌نامه (مانیفست) تربیتی آینده کشور دانست. هر گفتمانی که قله‌های پیشرفت را بر پایه خودباوری ملی و استقلال اقتصادی از مسیر جهش تولید و دانش‌بنیان‌ها ترسیم کند، به‌ضرورت باید به سرچشمه این حرکت، یعنی شناسایی هدفمند، هدایت هوشمندانه و شکوفاسازی مستمر سرمایه‌های برتر انسانی بیندیشد.

❁ سرمایه انسانی: از مزیت نسبی تا دارایی راهبردی تمدن‌ساز

در ادبیات جهان امروز، سرمایه انسانی باکیفیت، از یک مزیت نسبی فراتر رفته و به اصلی‌ترین دارایی راهبردی و بلکه تنها تضمین بقا و بالندگی کشورها بدل شده است. تجربه تاریخی قدرت‌های نوظهوری که توانستند از مدار وابستگی خارج و به جرگه بازیگران مؤثر جهانی وارد شوند نشان می‌دهد که رمز جهش

آن‌ها نه در دل معدن‌ها، که در کلاس‌های درس، آزمایشگاه‌های پیشرفته و کانون‌های پرورش آینده‌سازان نهفته بوده است. این کشورها با درک این واقعیت که ثروت‌های زیرزمینی پایان‌پذیر و قیمت‌پذیرند، اما ثروت فکری و انسانی پایانی ندارد و ارزش آن همواره صعودی است، تمام همت خود را صرف سیاست‌گذاری پرورش ذهن‌های برتر کردند.

❁ مسئولیت‌پذیری با نگاه تمدنی

یکی از مهم‌ترین پیام‌های قابل دریافت از رویکردهای فرهنگی و تمدنی رهبری، ضرورت پیوند عمیق میان «دانش»، «اخلاق» و «هویت» است.

الهام یآوری
دکترای مهندسی صنایع

گروه‌های تمدنی و فرهنگی

رهبری

دانش آموزی که تاریخ خود را شناسد و لایه‌های هویتی‌اش را در نیابد، به‌سادگی ممکن است در برابر توفان‌های سهمگین تحولات جهانی بی‌ریشه شود و ثمره علمی و تخصصی‌اش، نه در مزرع ایران، که در دیار بیگانگان به بار بنشیند. پیشرفت حقیقی و الهام‌بخش آن است که میوه‌های شیرین آن، ثروت، آرامش و عزت، بر سفره مردم این سرزمین بنشیند و همگان طعم شیرین آن را بچشند.

اکنون نوجوانان و جوانان این سرزمین در کلاس‌های درس، آزمایشگاه‌ها، پژوهش‌سراها و کتابخانه‌های مدرسه‌های مادر سراسر کشور از آذربایجان تا سیستان و بلوچستان، از خوزستان تا خراسان، در حال آموختن و بالیدن هستند. آنان ظرفیت‌های خدادادی‌ای دارند که هر یک قطعه‌ای از جورچین پیشرفت ایران بزرگ را کامل می‌کند. توجه امروز ما به کیفیت زیست علمی، فرهنگی و اخلاقی آن‌ها، تعیین‌کننده فردای ملت است. این مسیر نورانی، به فضل الهی، ثمره نهایی خود را در قامت نسلی دانا، متخلق، خلاق، مسئولیت‌پذیر و سرشار از انگیزه برای ساختن ایرانی آباد، مقتدر، امن، الهام‌بخش و در تراز تمدن نوین اسلامی به منصه ظهور خواهد رساند. آینده از آن کسانی است که امروز برای فرداها سرمایه انسانی‌شان را چونان گوه‌ری بی‌بديل پاس می‌دارند و در راه شکوفایی آن از هیچ کوششی فروگذار نمی‌کنند. در این راستا، اتصال دانش‌آموزان مستعد به زیست‌بوم واقعی علم و فناوری کشور، یعنی پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد و شرکت‌های دانش‌بنیان، می‌تواند در شکل‌گیری «ذهنیت کارآفرینانه» و «مسئولیت اجتماعی» آنان از همان دوران نوجوانی تأثیر شگرفی داشته باشد. در این فرایند، نقش معلمان عزیز کشور بسیار برجسته و ماندگار است. ❀

به بسترهای دیجیتال (پلتفرمی) و فناوری‌های همگرا را به میدان اصلی رقابت و حتی تقابل تمدنی تبدیل کرده است. در این میدان، قدرت‌های جهانی نه تنها برای تسلط بر بازارهای اقتصادی، که برای تعیین استانداردهای فکری و فرهنگی آینده بشر رقابت می‌کنند. در چنین شرایطی، ورود مقتدرانه و اثرگذار ایران به این سپهرهای نو، نیازمند تلاش‌های شبانه‌روزی استادان و معلمان و پشته‌های مستحکم از نخبگان و متخصصان متعددی است که مرزهای دانش را درنوردند و بتوانند برای کشور در این حوزه‌ها «قدرت‌آفرینی» کنند.

❀ هویت فرهنگی: سپری نرم در طوفان‌های جهانی سازی

در عصر جهان‌گستری و هجوم بی‌وقفه محتوای فرهنگی از مجراهای متنوع رسانه‌ای و فناوری‌های نوظهور، هویت فرهنگی را نمی‌توان امری تزیینی یا حاشیه‌ای انگاشت. این هویت در واقع سپر نرم و ستون فقرات استقلال یک ملت است. رهبر شهید انقلاب اسلامی همواره و به‌ویژه در دیدارهای خود با مسئولان، فرماندهان و خانواده‌های معزز شهدا، بر ضرورت پاسداشت فرهنگ ایشار و مقاومت پای فشرده و آن را ضامن بقا و بالندگی کشور دانسته‌اند. این تأکیدها، نه صرفاً تجلیل از حماسه‌های گذشته، که راهبردی حکیمانه برای دمیدن روحیه صبر، استقامت و امید در کالبد نسل جدید، به‌منظور عبور سربلند از پیچ‌های دشوار تاریخی پیش رو بوده است. برای نخبگان جوانی که قرار است سکان‌داران فردای ایران عزیز باشند، آگاهی عمیق از تاریخ پرافتخار علمی و تمدنی ایران و اسلام، انس جدی با منظومه فکری انقلاب و برخورداری از سواد رسانه‌ای نقاد برای تحلیل لایه‌های پنهان روایت‌های جهانی، اهمیتی کمتر از فراگیری پیچیده‌ترین زبان‌های برنامه‌نویسی یا فرمول‌های ریاضیاتی ندارد.

پیشرفت مطلوب و الهام‌بخش در چشم‌انداز انقلاب اسلامی، با رشد شاخص‌های کثی علم و فناوری به‌تنهایی محقق نمی‌شود. پیشرفتی که در آن عالم از درد مردم بی‌خبر، نخبه‌نست به سرنوشت میهن بی‌تفاوت و متخصص از بنیان‌های فرهنگی خود گسسته باشد، نه ماندگار است، نه عزت‌آفرین و نه در تراز تمدن نوین اسلامی. ملاحظه می‌شود که در تمامی پیام‌ها، از پیام تسلیت و پذیرش مسئولیت در اسفند ۱۴۰۴ گرفته تا پیام تفاهم‌نامه، عنصر «انسجام ملی»، «تکریم ایثار» و «حفظ عزت» همچون تار و پودی به هم تنیده شده‌اند. این‌ها صرفاً شعار سیاسی نیستند؛ الزامات تربیتی نسلی هستند که باید بسازند.

ایران فردا تشنه نخبگانی است که در کنار ورزش‌دگی علمی و تسلط بر فناوری‌های مرز دانش، دغدغه‌مند حل مسائل واقعی کشور باشند؛ از گشایش در معیشت مردم و حل ناترازی‌های اقتصادی تا صیانت از امنیت غذایی، انرژی و فضای رایانه‌ای. نخبگانی که با روحیه خدمت و کار جهادی، دانش خود را آگاهانه در مسیر تعالی ملی به کار گیرند و خود را در برابر جامعه و تاریخ این مرزوبوم مسئول بدانند. به تعبیری، معماران ایران پیشرفته و مقتدر، نه هر عالم و متخصصی، بلکه عالمانی متخلق، خردمند، کارآفرین و سرشار از «تعلق هویتی» خواهند بود؛ تعلق‌ی که در فرهنگ غنی ایرانی اسلامی ریشه دارد و آن‌ها را در برابر تطمیع‌ها و تهدیدهای نرم جهانی واکسینه می‌کند. این دقیقاً همان روحیه‌ای است که توانست در سخت‌ترین شرایط تحریمی، صنایع دفاعی و هسته‌ای را به قله‌های افتخار برساند.

❀ موج چهارم انقلاب صنعتی و الزامات نوین پرورشی

تحولات جهانی، به‌ویژه آنچه ذیل عنوان موج چهارم انقلاب صنعتی از آن یاد می‌شود، عرصه‌هایی راهبردی چون هوش مصنوعی، زیست‌فناوری، علوم شناختی، امنیت فضای رایانه‌ای، اینترنت اشیا، اقتصاد وابسته